

Zašto je potrebna akcija za evropske kritične sirovine?

Kritične sirovine (CRM) su neophodne za širok skup tehnologija potrebnih za strateške sektore EU kao što su net-zero industrija, digitalna tehnologija, svemir i odbrana. Iako potražnja za takvim kritičnim sirovinama nikada nije bila veća, očekuje se da će nastaviti da raste podstaknuta zelenim i digitalnim tranzicijama. Na primer, očekuje se da će potražnja EU za **litijumom** koji se koristi u baterijama za električna vozila i skladištenju energije porasti za dvanaest puta do 2030.

S druge strane, snabdevanje kritičnim sirovinama suočeno je sa rastućim geopolitičkim, ekološkim i društvenim rizicima i izazovima. Ono što je najvažnije, EU se suočava sa zavisnošću od nekoliko kritičnih sirovina, pri čemu često više od 90% snabdevanja EU dolazi iz jedne treće zemlje. Pored toga, nedavni događaji, kao što su poremećaji u snabdevanju Covid-19, nedostatak čipsa? i energetska kriza nakon ruske invazije na Ukrajinu, naglasili su rizik da prekomerna zavisnost od snabdevanja EU strateškim inputima predstavlja našu ekonomsku i socijalnu dobrobit i naše bezbednost.

Šta Komisija danas predlaže u cilju jačanja kritičnih lanaca vrednosti sirovina?

EU mora da obezbedi održivo, otporno i raznovrsno snabdevanje kritičnim sirovinama da bi uspela u svojoj zelenoj i digitalnoj tranziciji i obezbedila potrebe strateških evropskih sektora kao što su odbrana i svemir. To treba da učini kako bi osigurao dobro funkcionisanje jedinstvenog tržišta, konkurentnost i otpornost svojih industrija i da bi održao svoju otvorenu stratešku autonomiju u geopolitičkom okruženju koje se brzo menja i sve izazovnije.

Evropski zakon o kritičnim sirovinama ima za cilj da osigura bezbedno i održivo snabdevanje EU kritičnim sirovinama. Zakon ima za cilj jačanje svih faza evropskog lanca vrednosti kritičnih sirovina, diversifikaciju uvoza iz EU kako bi se smanjile strateške zavisnosti, poboljšanje kapaciteta EU za praćenje i ublažavanje rizika od poremećaja u snabdevanju kritičnim sirovinama i poboljšanje cirkularnosti i održivosti.

Uz akt je priloženo Saopštenje u kojem se navodi kako EU namerava da ojača svoj globalni angažman na razvoju i diversifikaciji investicija, proizvodnje i trgovine sa pouzdanim partnerima. EU će ostvariti ove ciljeve u saradnji sa trećim zemljama kroz uzajamno korisna partnerstva, u cilju promovisanja sopstvenog ekonomskog razvoja na održiv način, uz istovremeno stvaranje sigurnih, otpornih, pristupačnih i dovoljno raznovrsnih lanaca vrednosti za EU.

Kakva je bila politika Komisije o obezbeđivanju kritičnih zaliha sirovina za industriju EU?

Inicijativa za sirovine iz 2008. i Akcioni plan za kritične sirovine za 2020. pružaju okvir za

neregulatorne akcije za jačanje pristupa EU sirovinama. EU sprovodi akcije za procenu kritičnosti mnogih sirovina, promoviše diverzifikaciju snabdevanja kroz strateška partnerstva, razvija klastera sirovina u istraživanju i inovacijama i stvara industrijske saveze za izgradnju sinergije i podsticanje investicija.

Međutim, imajući u vidu strateški značaj sirovina za EU, rastuću konkurenciju u resursima i geopolitičke tenzije koje su usledile, Komisija danas predlaže da se preduzme zakonodavna akcija kako bi se osiguralo da Evropa može imati koristi od bezbednog i održivog snabdevanja kritičnim sirovinama.

Šta se predlaže u okviru Uredbe o kritičnim sirovinama?

Evropska uredba o kritičnim sirovinama se zasniva na četiri ključna stuba:

Prvo, predlog Uredbe definiše prioritete i postavlja naše jasne ciljeve u smislu jačanja kritičnih lanaca snabdevanja sirovinama u EU. Konkretno, predlaže da se uključi lista kritičnih sirovina, kao i nova lista strateških sirovina u okviru Uredbe i da se na taj način kodifikuju u zakonu. Istovremeno, Zakon predlaže merila za poboljšanje kapaciteta za ekstrakciju, preradu i reciklažu kritičnih sirovina u EU i usmerava napore za diversifikaciju. Uredba postavlja jasna merila za domaće kapacitete duž strateškog lanca snabdevanja sirovinama i za diversifikaciju snabdevanja EU: najmanje 10% godišnje potrošnje EU za ekstrakciju, najmanje 40% godišnje potrošnje EU za preradu, najmanje 15% godišnje potrošnje EU za reciklažu, ne više od 65% godišnje potrošnje Unije svake strateške sirovine u bilo kojoj relevantnoj fazi prerade dolazi iz jedne treće zemlje.

Drugo, Uredba predlaže nove mere za jačanje evropskih kapaciteta za kritične sirovine duž celog lanca vrednosti, kao što je, na primer, novi okvir za odabir i sprovođenje strateških projekata, koji mogu imati koristi od pojednostavljenih uslova za izdavanje dozvola i omogućavanje pristupa finansijama, kao i postavlja nacionalne zahteve za razvoj programa istraživanja u Evropi. Pored toga, od država članica se zahteva da svim projektima kritičnih sirovina obezbede pristup na jednom mestu za sve relevantne dozvole. Strateški projekti se mogu razvijati i u trećim zemljama, na obostranu korist EU i naših partnera.

Štaviše, Uredba takođe predlaže mere za poboljšanje cirkularnosti i efikasne upotrebe kritičnih sirovina stvaranjem lanaca vrednosti za reciklirane kritične sirovine. Na primer, obavezujući operatere i države članice da poboljšaju oporavak kritičnih sirovina iz proizvoda i otpada koji sadrži kritične sirovine na tržištu EU.

Treće, Uredba utvrđuje radnje za poboljšanje spremnosti EU i ublažavanje rizika u snabdevanju. Da bi se obezbedila otpornost lanaca snabdevanja, Zakon predviđa praćenje kritičnih lanaca snabdevanja sirovinama i razmenu informacija i buduću koordinaciju o strateškim zalihama sirovina među državama članicama. Određene velike kompanije će

morati da izvrše reviziju svojih lanaca snabdevanja, uključujući stres test na nivou kompanije.

Četvrto, biće uspostavljena zajednička upravljačka struktura u obliku odbora, sastavljenog od država članica i Komisije, koji će savetovati i koordinirati sprovođenje mera navedenih u aktu i razgovarati o strateškim partnerstvima EU sa trećim zemljama.

Šta Komisija predlaže da uradi kako bi se olakšalo snabdevanje kritičnim sirovinama izvan EU?

EU već aktivno radi na širokom spektru alata za olakšavanje trgovine, ulaganja i saradnje kako bi se otvorile mogućnosti na globalnom nivou, čime se povećava sigurnost i pristupačnost kritičnih sirovina. Imajući u vidu trenutne izazove, mora se tražiti sinergija između različitih dostupnih alata kako bi se osigurao koherentan pristup i dali efektivni rezultati u najkraćem mogućem roku, posebno korišćenjem strategije Global Gateway da bi se iskoristili finansijski i politički instrumenti.

Spoljne akcije EU pokrivaće sledeće:

Komisija će osnovati klub kritičnih sirovina sa partnerima kako bi ojačala lance snabdevanja i diversifikovala izvore. Dopreće se do svih potencijalnih partnera da uspostave ovaj savez. Komisija će nastaviti sa svojim naporima da održi i ojača Svetsku trgovinsku organizaciju (STO), uključujući i pregovore o plurilateralnom sporazumu o „olakšavanju investicija za razvoj“.

Bilateralno, EU će koristiti svoju proširenu mrežu Sporazuma o olakšicama održivog ulaganja i Sporazuma o slobodnoj trgovini kako bi podržala ambiciju trgovinskih partnera EU da razviju kapacitete za preradu i stvore partnerstva od kojih svi dobijaju, kao što su sa Čileom i Australijom.

Komisija će pomno pratiti uticaj tarifa na mogućnost uvoza kritičnih sirovina i ispitati zahteve za suspenzije carina.

Komisija će nastojati da proširi mrežu strateških partnerstava u sirovinama sa zemljama bogatim resursima, na obostranu korist Evrope i naših partnera.

Komisija će raditi u Organizaciji za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) na poboljšanju aranžmana i raditi sa državama članicama EU na uspostavljanju kreditne linije EU za izvoz za, između ostalog, podršku lancima snabdevanja CRM-om u inostranstvu.

Koja je razlika između kritičnih i strateških sirovina?

Komisija je sprovedila procenu kritičnosti da bi definisala sirovine koje su kritične za EU na osnovu njihovog ekonomskog značaja i rizika snabdevanja. Zakon će sadržati listu kritičnih sirovina i kodifikovaće metodologiju kritičnih sirovina koja se koristi za procenu u zakonu, koja će se koristiti za periodično ažuriranje liste kritičnih sirovina.

Zakon predlaže određene mere, uključujući one o praćenju, cirkularnosti i održivosti, koje se primenjuju na sve kritične sirovine. Međutim, Komisija priznaje da se poseban fokus mora staviti na one sirovine koje se koriste u strateškim sektorima kao što su obnovljiva energija, digitalne, svemirske i odbrambene tehnologije i za čiji projektovani rast potražnje u poređenju sa trenutnim nivoom ponude, u kombinaciji sa poteškoćama povećanja proizvodnje, verovatno će stvoriti rizike u snabdevanju u bliskoj budućnosti. Na osnovu ove procene, napravljena je strateška sirovinna lista, koja će se revidirati najmanje svake 4 godine.

Kao rezultat toga, Zakon posebno predlaže mere koje se odnose na strateške sirovine, odnosno kroz akcije koje imaju za cilj povećanje domaćih kapaciteta, diversifikaciju i spremnost na rizik. Pored toga, na strateške sirovine primenjuju se mere vezane za strateške zalihe i zajedničku kupovinu.

Koje radnje zakon predlaže za povećanje otpornosti i sprečavanje poremećaja u snabdevanju kritičnim lancima snabdevanja sirovinama?

Zakon će obezbediti sveobuhvatan okvir za bolje opremanje država članica i kompanija da izdrže prekide u snabdevanju. Prvo, Komisija će uz podršku Odbora za kritične sirovine, sastavljenog od država članica i Komisije, koordinirati praćenje rizika u snabdevanju kritičnih sirovina, koji će biti javno dostupni. Komisija, koju savetuje Odbor, koordiniraće stres testove u strateškim lancima snabdevanja sirovinama kako bi procenila stvarnu izloženost rizicima snabdevanja.

Drugo, Zakon omogućava Komisiji da prikupi informacije o strateškim zalihama država članica širom EU kako bi bolje opremila Uniju pred krizu. Pored toga, da bi podstakao kompanije da razviju odgovarajuće strategije za smanjenje rizika u snabdevanju i ojačaju svoju otpornost, Zakon primorava velike kompanije koje proizvode strateške tehnologije sa strateškim sirovinama da svake dve godine vrše reviziju svojih lanaca snabdevanja i predstave rezultate svojim odborima. Na kraju, Zakon će takođe postaviti mehanizam za olakšavanje zajedničke kupovine strateških sirovina za zainteresovane organe država članica i evropska preduzeća.

Koji projekti mogu biti izabrani kao strateški projekti i od čega imaju koristi?

Projekti koji doprinose izgradnji strateških sirovinnskih kapaciteta u svim fazama lanca vrednosti, kako unutar tako i van EU, mogu se prijaviti za status „strateškog projekta“. Projekti će biti odabrani na osnovu njihovog doprinosa sigurnosti snabdevanja strateškim sirovinama, njihove tehničke izvodljivosti, održivosti i društvenih standarda. Projekti u EU treba da obezbede evropsku dimenziju, a projekti u trećim zemljama lokalnu dodatnu vrednost.

Strateški projekti će imati koristi od pojednostavljenih dozvola za ubrzavanje administrativnih procedura. Države članice će morati da ispoštuju jasne rokove za ceo postupak, koordiniraju u okviru jedinstvenog postupka relevantne ekološke procene i, gde je to relevantno, primenjuju hitne procedure u slučaju da se pokrene sudski postupak. Da bi savetovao promotere strateških projekata o najboljoj opciji za pristup finansiranju i prikupljanje investicija za razvoj projekta, Zakon će uspostaviti namensku grupu pod Odborom za koordinaciju podrške za svaki strateški projekat. Pored toga, Zakon će olakšati sklapanje ugovora o otkupu, povezujući promotere projekata i dalje korisnike. Imajući u vidu visoku volatilnost cena mnogih kritičnih sirovina, predvidljive cene za naredne godine trebalo bi da olakšaju finansiranje projekta, istovremeno obezbeđujući nizvodnim proizvođačima stabilno i sigurno snabdevanje ključnim inputima.

Za strateške projekte van EU, i dalje važe visoki ekološki i socijalni uslovi i lokalna dodata vrednost treba da se prenese u treću zemlju. Komisija će, uz pomoć Odbora, podržati implementaciju projekata i nastojati da stvori sinergiju sa postojećim međunarodnim inicijativama, kao što je strategija Global Gateway. Procenu i odabir strateških projekata vršiće Komisija i Odbor.

Šta Komisija predlaže da bi se olakšalo finansiranje projekata kritičnih sirovina?

U skladu sa pravilima konkurencije, Uredba predlaže da se države članice i Komisija okupe sa relevantnim finansijskim institucijama kako bi razgovarali o privatnim izvorima finansiranja, postojećim finansijskim instrumentima i fondovima EU, kao i da bi se olakšali sporazumi o otkupu. Da bi se to postiglo, jedna od predloženih radnji je rad Komisije sa Evropskom investicionom bankom i drugim implementacionim partnerima InvestEU na traženju načina za povećanje podrške ulaganjima u kritični lanac snabdevanja sirovinama, uključujući i uspostavljanje operacija mešanja. Privatna ulaganja kompanija, finansijskih investitora i kupaca biće od suštinskog značaja.

Međutim, tamo gde samo privatno finansiranje možda nije dovoljno, efektivno sprovođenje projekata duž kritičnog lanca vrednosti sirovina može zahtevati javnu podršku, uključujući i državnu pomoć. Važno je napomenuti da predložene mere ne uključuju nova pravila ili sredstva finansiranja, već imaju za cilj koordinaciju postojećih mehanizama finansiranja. Što se tiče nacionalnih resursa, okvir državne pomoći pruža široke mogućnosti za privlačenje privatnih investicija i za efikasno sprovođenje ključnih projekata vezanih za sirovine. Pored toga, Komisija je nedavno prilagodila pravila o državnoj pomoći kako bi omogućila dalju fleksibilnost državama članicama da dodeljuju pomoć kako bi se dodatno ubrzala i pojednostavila, uz lakše kalkulacije, jednostavnije procedure i ubrzano odobravanje, uz ograničavanje narušavanja jedinstvenog tržišta i očuvanje kohezije ciljevima.

Koje mere se predlažu za podsticanje održivosti proizvodnje kritičnih sirovina i povećanje njihove cirkularnosti?

Mere za povećanje cirkularnosti i efikasne upotrebe kritičnih sirovina biće ključni doprinos ublažavanju zavisnosti od uvoza sa kojom se EU suočava. Zakon se takođe bavi potrebom da se poboljša održivost kritičnih sirovina i uključuje posebne odredbe za jačanje njihove cirkularnosti. Zakon postavlja opšte obaveze država članica da povećaju sakupljanje, tretman i ponovnu upotrebu otpada koji sadrži kritične sirovine.

Putem javnih nabavki, države članice takođe treba da promovišu upotrebu sekundarnih kritičnih sirovina u svojim proizvodnim sektorima i da razviju nacionalne programe istraživanja i inovacija o tehnologijama recikliranja kako bi zamenile kritične sirovine. Pored toga, Zakon promoviše oporavak kritičnih sirovina iz rudarskog otpada. EU, zbog svoje istorije rudarstva, ima brojne stare rudarske lokacije i jalovine širom EU koje mogu da sadrže dragocene kritične sirovine, ali čiji potencijal do sada nije analiziran.

Zakon obavezuje sadašnje operatere da procene mogućnost takvog oporavka i da prikupe informacije o sadržaju kritičnih sirovina u otpadu koji generišu, kao i o otpadu koji se skladišti na njihovim lokacijama. Za zatvorene i napuštene rudnike, Zakon obavezuje države članice za prikupljanje ovih podataka - od izdavanja dozvola, kao i kampanja ciljanog uzorkovanja i njihovog objavljivanja u otvoreno dostupnoj bazi podataka. Ovo će omogućiti potencijalnim operaterima da identifikuju potencijalne lokacije od interesa i implementiraju takve projekte oporavka sa javnim vlastima.

Zakon takođe sadrži odredbe za uspostavljanje uslova za kružnost za trajne magnetne, koji su tehnologije poznate po tome što sadrže retke zemlje i za koje EU u potpunosti zavisi od trećih zemalja.

Danas se manje od 1% retkih zemalja koje se konzumiraju u EU reciklira. Trajni magneti se nalaze u širokom spektru proizvoda strateških za energetska i digitalnu tranziciju (npr. turbine na vetar i električna vozila). Njihova mogućnost recikliranja je tehnički izvodljiva, ali je i dalje veoma ograničena. Da bi se obezbedila mogućnost reciklaže trajnih magneta, Zakon će olakšati rad reciklažnih objekata postavljanjem zahteva za informisanje o vrsti i sastavu trajnih magneta sadržanih u definisanoj listi proizvoda i o sadržaju recikliranog materijala određenih kritičnih sirovina u novim magnetima.

Konačno, Saopštenje uz zakon prepoznaje potrebu da se nastavi rad na cirkularnosti i najavljuje ciljane akcije na najvažnije tokove otpada koji sadrže kritične sirovine: vozila na kraju životnog veka, elektronski otpad, otpad baterija i proizvode koji još nisu obuhvaćeni EU. zakonodavstvo o otpadu, kao što su turbine na vetar.

Za svaki od ovih, Komisija će razviti ili revidirati pravila o otpadu kako bi se maksimizirao

oporavak kritičnih sirovina u narednim godinama. Međutim, kružnost mora početi ranije nego kada proizvod postane otpad. Stoga će Komisija u svom radu na zahtevima za ekodizajn specifičnim za proizvode staviti fokus na recikliranje kritičnih sirovina i njihovu zamenu. Takođe će mobilisati do 200 miliona evra za postavljanje deset dodatnih čvorišta za Circularity kako bi se značajno povećao oporavak i recikliranje sirovina u celoj Uniji.

Šta je sa strateškim partnerstvom? Šta su oni i možemo li očekivati više od njih?

Strateška partnerstva promovišu održivi rast i doprinose otpornim sirovinama i industrijskim lancima vrednosti. Na kraju, partnerstva podstiču integraciju industrijskih i materijalnih lanaca vrednosti između EU i zemlje partnera.

Prvo strateško partnerstvo uspostavljeno je 2021. godine u okviru Sveobuhvatnog ekonomskog i trgovinskog sporazuma EU-Kanada (CETA). Partnerstvo sa Ukrajinom je takođe potpisano 2021. Ukrajina je značajan globalni dobavljač titanijuma i potencijalni je izvor preko dvadeset kritičnih sirovina za EU. U novembru 2022. Komisija je potpisala Strateška partnerstva sa Kazahstanom i Namibijom. Namera je da se ova lista proširi u narednim godinama.

Kako EU osigurava da se zemlje koje snabdevaju kritičnim sirovinama ne eksploatišu?

Mnogi od najbogatijih svetskih izvora kritičnih sirovina nalaze se na tržištima u razvoju i privredama u razvoju. EU je posvećena podršci našim partnerskim zemljama da napreduju u lancu vrednosti. Primena pristupa „Tim Evrope“ između EU, njenih država članica i drugih relevantnih aktera (kao što su razvojne finansijske institucije, Evropska investiciona banka, Evropska banka za obnovu i razvoj) i stvaranje sinergije sa evropskim privatnim sektorom, od kojih su neki od kritičnih projekti vezani za sirovine biće definisani kao prioriteti u okviru strategije Global Gateway. Ovi projekti će biti osmišljeni tako da ciljnim partnerskim zemljama pruže visokokvalitetnu i proširenu ponudu EU, usklađujući interese partnera sa interesima EU. Na primer, osnovni cilj Global Gateway-a je da podrži održivo otvaranje radnih mesta i promociju pristojnog rada. on uključuje pažnju za ranjive grupe koje se susreću sa specifičnim izazovima da uđu na tržište rada, kao i za ozbiljna pitanja poput dečijeg rada.

Koje akcije će podržati veštine, istraživanje i inovacije u oblasti sirovina?

Saopštenje takođe predviđa aktivnosti u vezi sa veštinama, istraživanjem i inovacijama i standardizacijom kako bi se osiguralo da Evropa vodi u odgovornom i održivom sektoru kritičnih sirovina koji koristi građanima, preduzećima i životnoj sredini. U tom smislu, aktivnosti na standardizaciji na međunarodnom nivou biće sprovedene kako bi se osiguralo da međunarodni tehnički standardi za kritične sirovine odražavaju visoke ekološke i

društvene uslove prema principima i vrednostima EU u sektoru ekstrakcije.

Da bismo ostali konkurentni i spremni za digitalnu i [zelenu ekonomiju](#), biće sprovedene akcije za usavršavanje i prekvalifikaciju evropskih radnika kako bi se osiguralo da kružnost, održivost, digitalizacija i najnovije inovacije u sektorima kritičnih sirovina budu deo jezgra obuka evropske radne snage. Ovo će biti urađeno preko Akademije za sirovine i kroz veliko partnerstvo u vezi sa veštinama za kritične sirovine.

Konačno, da bismo omogućili efikasnije korišćenje resursa sirovina, potrebna su nam dalja istraživanja i inovacije u lancu vrednosti kritičnih sirovina. Komisija je u okviru radnog programa **Horizon Europe** već izdvojila 500 miliona evra za projekte kritičnih sirovina za istraživanje i inovacije kako bi se prevazišli izazovi koji su pred nama u svim [kritičnim sirovinama](#) i drugim sirovinama.

Stoga će Komisija pokrenuti nove inicijative za poboljšanje naših istraživanja i inovacija, uključujući poboljšanje primene i usvajanja postojećih otkrića u oblasti istraživanja i inovacija kroz Evropski savet za inovacije i Evropski institut za inovacije i tehnologiju, predstavljanjem Koordinisanog plana akcije sa državama članicama o naprednim materijala, uključujući zamenu i razvojem Strateškog plana implementacije u okviru EIP-a za sirovine.